

פחד דוד

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלוו"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוו"ן רבי חיים פינטו זיע"א

ירושלים תל אביב באר שבע חיפה

17:50 | 17:52 | 17:59 | 17:44 **הדלקת נרות**

18:57 | 18:58 | 18:58 | 18:56 **מוצאי שבת**

19:42 | 19:36 | 19:36 | 19:44 **רבינו תם**

משכיל לדוד

בין אברהם אבינו לנח איש האדמה

"אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו"

את הא-להים התהלך נח" (בראשית ו, ט).

בפתח הפרשה מובאים דברי שבח על נח, שהיה צדיק תמים וכן התהלך לפני ה'; ומשמע מן הפסוקים שנח חיפש לעשות את רצון ה' יתברך. ואם כן עולה התמיהה, מדוע מכונה נח לאחר המבול "איש האדמה", הרי זה תואר שיש בו ביזיון ומיעוט ערך לעומת הכינויים בהם כונה בתחילת הפרשה.

השאלה מתעצמת עוד יותר לאור העובדה, שאברהם אבי האומה אינו מכונה בתארי כבוד בתורה, ובכל אופן הוא הולך ומתעצם, עד שזכה שכל עם ישראל יצא ממנו. אם כן, מהו מקור ההבדל בין נח לאברהם, מדוע אברהם נשאר בצדקו ואף יותר, ואילו נח מאבד את מעלתו עד שמכונה "איש האדמה".

ונראה להשיב על פי דברי דוד המלך לבנו שלמה "וחזקת והיית לאיש" (מלכים א' א, ב), ומהו איש, זה שנאמר עליו "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה" (תהילים, א, א-ב). על מנת להגיע לדרגת איש יש לעמוד ולהתייגע ללא סוף, ולחפש כל הזמן חיזוקים בעבודת ה'; היכן יש לתקן ולשפר.

בעבודת ה' קיימות שתי דרכים. ישנה דרך שהיא טובה אך גם מסוכנת, כפי שמצינו אצל יעקב אבינו שהיה "איש תם יושב אוהלים" (בראשית כה, כז), תם מלשון מת, שהמית עצמו באוהלה של תורה. התורה הייתה בראש מעיניו, ולכן משיבש יעקב לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של יוסף למרות שרק ביקש ולא ישב בשלווה בפועל, תבעו אותו בשמים להוסיף בעמלה של תורה בלי הפסק. וזה היה גם הכישלון של נח, שרצה לעשות הכל בבחינת "על מי מנוחות ינהלני" (תהילים כג, ב), שבנה את התיבה במשך מאה ועשרים שנה ולא נזדרז בעשייתה, ואף שמו מורה על מהותו - נח, מלשון מנוחה.

אצל שמואל הנביא רואים שכל ימיו כיתת רגליו מעיר לעיר על מנת להפיץ את התורה הקדושה, ונחשב בכתובים לצדיק, אך בניו שהנהיגו את העם אחריו כבר אינם מכונים צדיקים כאביהם. וכל כך למה, מכיוון שלא הלכו בדרך אביהם, התעצלו לעבור מעיר לעיר, ובחרו לשבת במקום אחד. ובישיבה זו העניקו תחושה לעם "הרוצה את הרב יבוא אליו". ומכאן לומדים שהרוצה ללמוד וללמד תורה מתוך מנוחה ושלווה, אין מכך קורת רוח בשמים, משום שרצונו של ה' יתברך שהאדם יהיה עמל ויגע כל ימיו, ורק באופן זה ניתן להגיע לשלמות האמיתית.

לעומת זאת את הדרך השניה והנכונה מצינו אצל אברהם אבינו, אצלו נאמר "לך לך" (בראשית יב, א), שהיה נתון כל הזמן בהליכה מתמדת והיה חוצה את הארץ לאורכה ולרוחבה על מנת להפיץ את אור ה' בעולם. וזהו ההבדל העיקרי הנועץ בין אברהם לנח, שבשלו אברהם זכה לעלות ולהתעלות לפסגות רמות ונישאות, לעומת נח שהדרדר בסוף ימיו עד שכונה "איש האדמה".

וארע עימי, שבאו לפני באותו השבוע שני מקרים של חולים בני אותו הגיל, החולים באותה מחלה, ואף שמם כמעט זהה, ואמרתי לשניהם שעליהם להתחזק בקיום התורה ומצוותיה, מכיוון שרק התורה היא המגינה ומצילה את האדם מגזר הדין, ועומדת לו לזכות ביום פקודה.

למשמע דברי קיבל על עצמו האדם הראשון את כל אשר שמע ללא עוררין, והבטיח לנסות ולהשתדל כמה שיותר, ולעומת זאת האדם השני ניסה להתחמק בטענות ואמתלאות שונות ומשונות. ולאחר זמן התברר שהאדם הראשון נרפא לחלוטין, מבלי שהמחלה תותיר בו שום רושם, ואילו האדם השני שבק חיים לכל חי.

סיפור זה בא לאלפנו בינה, שכאשר הקב"ה רואה מאמץ והשתדלות מצד האדם, הוא מעניק לו סייעתא דשמיא. אך כאשר רוצים לשבת בשלווה מבלי לעשות דבר, אף הקב"ה יושב בשלווה ולא מעניק את ישועתו.

כן הדבר בטיפוס על הר, אם לא ממשיכים להעפיל מעלה, מיד מדרדרים מטה, מכיוון שהמדרון תלול הוא ואינו מאפשר להישאר במקום אחד. ומצינו שהתורה ניתנה לעם ישראל על גבי ההר, ויש בכך סמליות רבה - שבני ישראל ראו את משה רבנו שהיה באותה העת קשיש כבן שמונים, מטפס בהר מספר פעמים, ויורד מן ההר אל העם, למרות הקושי והמאמץ שבדבר. וכל זאת על מנת להעניק מוסר השכל לעם, שיראו את ההתאמצות והיגיעה למען התורה הקדושה ויפנימו זאת בליבם.

אמו של הגאון מוילנא זצ"ל טבעה פעם בנהר ואירע עמה נס וניצלה, והיה הולך רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל מידי שנה בשנה על גדות הנהר ומברך בכוונה רבה "ברוך שעשה לי נס במקום הזה". כששאלוהו, וכי לך נעשה הנס, הרי לאמו של הגאון נעשה הנס. השיב להם, שאילו אמו של הגאון הייתה טובעת לא היה נולד הגאון, ואם לא היה נולד הגאון אף אני לא הייתי מה שאני כיום, ועל כן עלי לברך.

ויש ללמוד מזה מוסר השכל, כיצד חיפש רבי חיים מוולוז'ין דרך להתעלות, עד שחש צורך להודות על חיי אם הגאון שניצלו, ובזכות זה זכה ללמוד מפיו הקדוש של הגאון מוילנא תורה ולהתעלות מכך.

רואים אם כן לאור האמור, ששורש ההבדל בין מדרגת אברהם אבינו אבי האומה, לבין נח איש האדמה, נעוץ באופן עבודת ה' של כל אחד מהם. שהשלווה לא מקדמת את האדם לשום מקום, ואדרבה, אף ממעיטה בערכו, אך ההתאמצות והיגיעה למען שמו יתברך, מקדמות את האדם אל עבר פסגות רמות ונישאות.

ניתן להקדיש את העלון
להצלחה לרפואה או לע"נ
פרטים בטל: 02-6433605

הילולא דצדיקיא

א - רבי יששכר דב בעריש
הכהן טורנהיים,
מח"ס "עבודת יששכר"

ב - רבי יוסף בוסקילה,
רבה של בית שמש

ג - רבי ישראל מרוז'ין

ד - רבי אליהו שרים

ה - רבי משה בירדוגו

ו - רבי יהודה החסיד

ז - רבי מאיר שפירא מלובלין,
מחולל הלימוד בדף היומי

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
ישלח הודעה: p@hpinto.org.il

במה מפטירין

הפטרות השבוע:

"רני עקרה לא ילדה". (ישעיה נ"ד)

הקשר לפרשה:

בנבואות ישעיה מוזכר ענין המבול שנשבע הקב"ה שלא יביא עוד מבול לעולם: "כי מי נח זאת לי". והוא הנושא המרכזי בפרשת נח.

"וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך".

(ישעיה נד, יג)

"וכל בניך לימודי ה'" - ואם תאמר למה יהיה להם "רב"?

הוא כדי שיהיה "שלום בניך" בלי מחלוקת, כי כל אחד ירצה להשתרר על חבריו. וזהו "שלום בניך".

("מהר"ם שיף")

"הוי כל צמא לכו למים". (ישעיה נה, א)

שמעתי בשם הרב המגיד הגדול ממזריטש זיע"א שאמר, כתיב "הוי כל צמא לכו למים", נקראת התורה מים. ופעם אחרת כתיב "הלא כה דברי כאש" (ירמיה כג, כט).

כי יש שני יצרים;

האחד הוא מחמם את האדם לעבירה ואחד הוא מקרר ומשליך עצלות על האדם מלקיים המצוות.

והנה איתא בגמרא (קידושין ל) בראתי יצר הרע - בראתי לו תורה תבלין.

על כן ליצר הרע המחמם, כתיב "הוי כל צמא לכו למים", ועל היצר המקרר כתיב "הלא כה דברי כאש".

(תורת המגיד")

"הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף

לכו שברו ואכלו". (ישעיה נה, א)

"הוי כל צמא" - מצד יצרו התאב לדבר עבירה "לכו למים" - זו תורה. ורחמנא אמר (קידושין דף ל): בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין. והיינו משום דהתורה היא אש ומבטלת היצר הרע נחש ברי"ח.

"ואשר אין לו" - דלא זכה לתורה, מה יעשה להכניע יצר הרע?

לזה אמר "כסף" - על ידי שיחזיק ביד התלמידי חכמים, התורה שלומד החכם מצילתו לעשיר מיצר הרע.

(דברים אחדים")

אמרי חכמים

לחם משנה בסעודה רביעית

"וירח ה' את ריח הניחח".

(בראשית ח, כא)

יש מעשים שעליהם נוכל להצביע ולומר כי במעשה זה נגרם נחת רוח לבורא, כזה הוא הסיפור שלפנינו אותו נספר להלן, אך לא לפני שנצטט את דברי רבינו בעל ה"כתב והקבלה" בפרשתנו:

"פירוש נתרצה ה' ומצא חן לפניו החפץ והרצון האהוב, שמחשבת המקריב היה לרצון לפני ה' וכפי חפץ העליון ית'. כי תכלית המכוון בכל הקרבנות ע"ד הפשט הוא החפץ והרצון ככתוב לרצונו לפני ה', כלומר שיקריב האדם את רצונו וחפצו לפני ה', כאלו המקריב מורה חיוב הקרבת עצמו בכל כחות נפשו לעבודת בוראו ושכל מאווי נפשו וחפצו לדבקה בו ולעלות על מזבח קדשו הרוחני כמו שיעלה אותו הקרבן על מזבח מקדשו בארץ".

שלמה, אחד מבחירי התלמידים בישיבתו של רבי חיים כהן זצ"ל במושב 'ברכיה', החל לפתע להיעלם מהישיבה בכל ערב שבת. תירוצים וסיבות לא הלמו את אישיותו ואופיו.

באחד הימים הוא נקרא לחדרו של ראש הישיבה, וזה שאלו בנועם וברוך אבהי: "שלמה יקירי, מדוע זה שבתות מספר אינך נוכח בישיבה? חסר אתה לנו עד מאוד!"

שאלתו של הרב תפסה את שלמה מוכן. הוא ציפה לה, לא ראש ישיבה אבהי כרבי חיים, יעבור לסדר היום כאשר הוא חש בחסרונו של תלמיד.

תשובתו המפתיעה של שלמה לא אחרה לבוא:

"הרב, העניין הוא, שאני מקפיד לאכול 'סעודה רביעית' עם פת, וכאן בישיבה אין לי את האפשרות..."

הרב הרים גבה.

"איני מתלונן חלילה - מיהר שלמה להסביר - יש בישיבה שפע של 'מזונות' שבהחלט ניתן לצאת ע"י כך די חובה, אך אני מקפיד לצאת ידי חובת 'המוציא', ומשום כך החלטתי לשבות בביתי ובכך לסעוד סעודה רביעית לחומרא".

רבי חיים חייך בהתרגשות, בחורים כאלו שיהיו בישיבתו? הלוא לזאת הוא כל כך שאף!

"זאת הבעיה? - שאל בהקלה - אני אדאג בכל שבת ללחם עבורך, בכדי שתוכל להמשיך בהרגלך המבורך".

"אבל - גמגם שלמה מחוסר נוחות - אני מקפיד גם על 'לחם משנה' בסעודה רביעית..."

הרב תהה לרגע, ולאחר מחשבה מהירה לא מצא במוחו הלמדני מקור להלכה שהשמיע בהבורך.

הבחור: "לא ידוע לי מקור להלכה זו - טען הרב בחיך - מהיכן למדת זאת?"

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

הרואה אדם תמים בא לקנות סחורה אצל מוכר שדרכו לרמות, צריך להזהירו שלא יקנה שם, אפילו אם הלה כבר סיכם עם בעל החנות שיקנה אצלו.

וכל שכן אם רואה את המוכר מפתה את הלוקח לקנות סחורה גרועה על ידי שקרים, צריך לומר לו שלא יקנה, ובלבד שיכוין לתועלת ושלא יגזים בדבריו.

כשהמוכר אינו הגון

מן האוצר

מאוצרו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם"

(בראשית ט, כ)

מבואר בחז"ל שבאותו יום נטע כרם ובו ביום שתה ממנו יין (ב"ר לו, ד).

המהרי"ל דיסקין זצ"ל שואל, כיצד יתכן הדבר, הרי הענבים הם עדיין בגדר 'ערלה' ואסורים הם באכילה ובהנאה. ואם כן כיצד נח שתה מין זה?

ומתוך המהרי"ל דיסקין, שנח נטע את הכרם לצורך הרבים, וישנה דעה בחז"ל שמי שהוא נוטע כרם לרבים – אזי הדין הוא שהכרם פטור מן הערלה (ערלה פ"א מ"ב).

וה"אבן ישראל' מקשה על כך, כיצד יתכן שנח נטע כרם לרבים, הרי נח היה כמעט יחידי בעולמו של הקב"ה, לאחר המבול.

והשיב, שנח ראה שהיה עימו נס שהכרם גדל מידי, שלא כדרך הטבע, ולכן הוא חשב שבכרם כזה אין בו דין ערלה.

ויש לנו להתבונן דאם באמת נח התכוון לנטוע את הכרם לצורך הרבים שייולדו אחר כך, מדוע מכונה הוא "איש האדמה", שזהו תואר עם אות קלון וביזיון?! ונראה לומר שהיה לנח לחשוש לדעה השניה בחז"ל שאף הנוטע כרם לצורך הרבים – הכרם חייב בערלה.

ויש להשיב עוד שייין עולה במנין גימטריא ע'. רמז לכך שהתורה מתפרשת בשבעים פנים, כפי שנאמר שבעים פנים לתורה (במד"ר יג, טו). ואם כן התביעה כלפי נח הייתה, שאם הוא כבר נוטע איזו נטיעה בעולם החרב שלאחר המבול, היה עליו לפחות לנטוע איזו נטיעה לכבוד התורה, כגון – ישיבה, בית מדרש, בית כנסת וכדומה.

וזהו הפירוש בדברי רש"י (בראשית ט, כ) שאומר "ויחל – עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת".

חיים בפרשה

"ויולד נח שלשה בנים". (ו. י)

הרי כי הולידם לצד קיום המין לבד. וראיתי לדקדק הכתוב לדברי המדרש על זה הדרך "את הא-להים התהלך נח" – פירוש שראה שהיה קרוב ללכת בדרך כל הארץ, לזה תיכף נשא ויולד ג' בנים. או על זה הדרך "את הא-להים", פירוש לשון דיינות, הלך בבחינת הדין וראה שיענש אם לא יקיים מצות פריה ורביה, ולזה ויולד נח שלשה בנים.

מן המעיין

"ויאמר א-להים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ". (ו. יג)

מצינו בחז"ל שאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה (ויקרא רבה. יז, ד), ובתחילה הוא מעניש אדם בממונו. ואם כן היאך ביקש הקב"ה לפגוע מיד בנפשותם של אנשי דור המבול ככתוב "אמחה את האדם אשר בראתי".

ביאור הדברים, כותב רבי אריה לייב צינץ זצ"ל בספרו "מלא העומר", הוא שענישת האדם בממונו שייך דווקא אם הממון שברשותו הוא שלו, אך אם מה שיש לו אינו שלו, לא שייך שיפרעו תחילה מממונו, מאחר שאין הממון שלו.

וזה מה שאמר השי"ת לנח "קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס", כי מאחר שדור המבול היו מלאים בגזל וחמס – נמצא שגם מה שהם זרעו בארץ, הכל גזל בידם. ולכן "הנני משחיתם את הארץ" – כי אין מקום לפרוע מממונם אלא יש לפגוע תחילה בנפשות.

"ויבא נח ובניו אל התיבה מפני מי המבול". (ז. ז)

אף נח מקטני אמונה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים (רש"י).

לכאורה כיצד יתכן לומר על נח, אשר התורה אמרה עליו "צדיק תמים", כי הוא לא היה מאמין בלב שלם?

תירץ הרה"ק מהר"י מוורקה זצ"ל, כי עד הרגע האחרון היה נח מאמין ומקווה, שבני האדם ישובו בתשובה ותתבטל גזירת המבול.

וכך הוא הפשט בדברי רש"י: נח מקטני אמונה היה מאמין – אפילו בקטני האמונה היה תולה אמונתו ותקוותו, שבכל רגע הם עלולים לחזור בתשובה, ולפיכך "אינו מאמין שיבוא המבול – לפי שתשובתם של אלה עשויה לבטל את הגזירה...".

"ותבא אליי היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה". (ח. יא)

רבי יעקב מעמדין זצ"ל בספרו מגדל עוז, מציין עובדה מפליאה; היונה שבה והעלה בפיה לעת ערב, משום שיום זה שבת היה, והיונה אינה תולשת גידולים בשבת.

ומכאן גם המקור למנהג שמזמרים בשבת את הזמר "יום שבתון" שבו מוזכר "יונה מצאה בו מנוח" – והכוונה היא ליונה ששיגר נח והיא שבה אליו רק לעת ערב מפני כבוד השבת...

"ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית".

(ט. כג)

רש"י הקדוש עומד על כפילות הלשון בהמשך הכתוב "ויכסו את אביהם ופניהם אחרנית": "מלמד שכשקרבו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו, הפכו פניהם אחרנית".

מדייק הקדוש רבי משה אלשיך זיע"א; כי הלא צדיקים היו וצלם א-להים על פניהם ולא רצו שפניהם אשר בהם קדושת צלם א-להים – יראו את הערוה, גם שיטמטמו את עיניהם.

וקל וחומר הדברים מאשר הקפידו חז"ל (ברכות כה:): על אשר לבו רואה את הערוה בשעת התפילה, וכל שכן פני אדם אשר צלם א-להים נוססה בהם.

קשה למה הוצרך לחזור פעם ב' לומר "ויולד", והלא כתבו בפרשה הקודמת. ומצאתי במדרש (ילק"ש ח"א רמז מג) שאמר וז"ל; הסתכל נח שהם מכעיסים להקב"ה אמר מה לי להשתדל בפריה ורביה [לפיכך לא הוליד] עד ת"ק שנה. [אחר כך] אמר ימות האיש בלא בנים וה' אמר פרו ורבו, מיד נזקק לפריה ורביה.

מסילות לאמונה

ביריעה הקודמת סקרנו את מבנה העין ונפלאות הבורא בהתאמה המושלמת של כח הראיה שבחסדו יתברך נטע בברואיו. השבוע נעיף מבט על 'עזרי הראיה' שבכל אחד מהם מבצעת התפעלות אדירה למול חכמת הבריאה, התפעלות המביאה את כל בר דעת לעמוד ולהודות "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית".

אז אמרנו 'עזרי ראה'. הנה העפעפיים עשויות הן משתי עורות, החיצונית כצבע כל הגוף - בהתאמה קוסמטית מושלמת כמובן - והפנימית מלאה בריר וחומרים אחרים כדי ללטף את העין ולרפד אותה בתוך קופסא רכה. שמנו לב שהעפעפיים נסגרות ונפתחות מיליארדי פעמים במשך החיים, הם אינם מתרועעות על שחיקה מתקדמת או על בלאי קבוע.

בכל עפעף צומחות שערות קצרות ('ריסים'). לשם מה נבראו הריסים הללו?

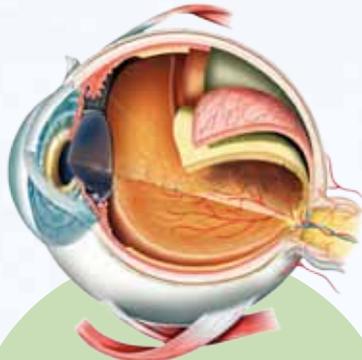
ובכן לריסים יש תפקיד חשוב במערכת הראיה שלנו. הריסים נועדו בכדי להגן על העינים מגרגרי חול ואבק או מנטפי זיעה שלא יכנסו לתוכן. ויש להם גם ערך מוסף; אסתטיקה, מראה מושלם לפנים. תארו לעצמכם כיצד הייתם נראים ללא הריסים. אך כאמור, הערך האסתטי הוא ערך מוסף להגנה על בריאות העין.

מבנה העפעפיים הוא אנכי, כשהאחד נסגר כלפי מעלה והאחד כלפי מטה ולא בצורה מאוזנת מימין לשמאל - כדוגמת מבנה האקורדיון - ואף זה מחסדי הבורא יתברך מתוך מחשבה מדוקדקת שלא תחדור הזיעה הניגרת ממצח האדם לתוך עיניו ויבוא לידי סכנה, חלילה.

שערי דמעה לא ננעלו

עיני האדם מצוידות גם בתחנת סיכה זעירה, בדמות שק וצינור זעירים שתפקידם הוא להסדיר את רטיבות ולחות העינים לבל תתייבש הקרנית ותאבד את צורתה. מי מבינינו שמרכיב 'עדשות מגע' בעיניו, יודע אל נכון שיש לשלם ממיטב כספו עבור בקבוקון קטן של תמיסת תחליף דמעות (דמעות מלאכותיות) או כל תמיסה אחרת בהם הוא מצטייד בכל עת. פעולה טבעית זאת של לחות העין, הרי היא מוכנה ומזומנת בכל עת לאדם, חינום אין כסף, מבלי להיטלטל עם בקבוקונים בכיסיו. וכבר אמרו חז"ל (מסכת

נדה דף מה): "עין מדמעת וחוזרת ומדמעת". הדמעה היא למעשה נוזל המרטיב דרך קבע את שטח הפנימי של העין ומאפשר לגלגל העין תנועה חופשית וחלקה ללא שום חיכוך. כמו כן הדמעה מסלקת את גרגרי האבק ושאר עצמים זרים החודרים לעין. שכבת הלחות הנוצרת על קרנית העין, מאפשרת גם ראייה טובה וחדה יותר, מגינה על העין ומונעת זיהומים.

שיא החכמה

צורת גוף האדם ועניניו מראים על שיא החכמה ואי אפשר לו להיות נברא באופן אחר:

ועל כן נקח ראייה ממעשה בני אדם על מעשה הבורא ונאמר, כי אלו נמצא אמן חכם אשר יוכל לציר כל צורה, ונשאלהו איך היה ראוי לעשות גוף האדם, היה אומר לנו זאת ההרכבה והבניה אשר אנו רואים באדם, לא פחות ולא יותר. ...והיה אומר, כי היה צריך להיות לו לעפעפים להגן על העינים מכל נזק ואבק ורוח, וכל שכן בעת השינה. כי אלו לא היו לו עפעפים, לא יוכל לישון, וגם אם יישן היה כל דבר מזיק להם, ויפול עליהם אבק, או יכנסו שם רמשים או זבובים. והיה אומר, כי היה צריך להיות העינים במרום הגוף, כדי להשקיף על כל דבר ולשמר הגוף, כמו הצופה שצריך להיות עומד במרום העיר, כן העינים במרום הגוף... וכדומה לזה ענינים רבים בבריאת אברי הגוף, אשר כל משכיל ידן כי כן היה ראוי להיות. ואלו היה יכלת לברא אדם, אי אפשר לברא אותו כי אם בענין זה.

(ספר הישר)

מערכת הדמעות מורכבת משני מנגנונים:

1. בלוטות ליצור הדמעות ולהפרשתן עקב גירויים שונים.

2. תעלת דמעות להובלתן מעל פני העין אל חלל האף לשם הפרשתן החוצה (בודאי

שמתם לב לקשר שבין הבכי לבין ההפרשה הנוזלית המופיעה בד בבד במערות האף).

בכל עין מצויות שתי בלוטות דמעות: גדולה וקטנה.

הגדולה ממוקמת בחלק הקדמי של ארובת העין, בכיוון הרקה, והקטנה בעפעף העליון. הפרשת הדמעות גדלה כתוצאה מגירויים חיצוניים כמו למשל חדירת גוף זר, רוח חזקה הנושבת בעוז וכיוצא בזה. לחץ נוזל העין מותאם תמיד בדיוקנות מירבית, והוא גם שומר על הצורה הנאותה של גלגל העין.

בשנים האחרונות גילו המדענים כי אין טובה כמו הזלת הדמעה. במחקר שערכו המדענים נמצא כי הדמעה מפיגה מתחים, מסלקת רעלים מן הגוף ואף מגבירות את יכולת הגוף לרפא את עצמו. כך שמי שבוכה יותר נהנה אפוא מבריאות גופנית ונפשית גם יחד.

כך מובא בספר "שבילי אמונה" לרבי מאיר בן אלדבי (נתיב הרביעי, השביל הראשון):

והדמעות היוצאים פעמים מן העין בבכי הם מותרים המרה השחורה. והוא כי בעת שידאג האדם, יתקבץ מוחו הרבה במרה השחורה והדאגות ולכן יתרבה בה המותר ההוא. וכאשר יכמרו רחמי הדואג ההוא, אזי הטבע ידחה המותר ההוא לעינים ויזלו הדמעות.

בספרות הרפואית ידועה העובדה שבכיו של תינוק, בין היתר, מפתח ומבשיל את הריאות. והנה לנו עוד חסד מנפלאותיו של הבורא שעינו פקוחה על בריותיו מיום הולדם (ועל הדרך למדנו מכאן לא להיבהל מכל בכי של תינוק, אלא אדרבה לראות בזה נקודת צמיחה ובריאות גופנית של העולל).

מערכת ניקוי עצמי

והנה - לתשומת לבנו - חסד נוסף מאתו יתברך:

לאחר יום עבודה רצוף של העין שבאה במגע עם חלקיקי אבק וזוהמה אחרים, האדם הולך לשכב ולישן את שנת הלילה. במשך שעות השינה הללו העין מנקה את עצמה באופן יסודי כשכל הלכלוך מצטבר בפנית העין, וההפרשה הזעירה הזאת יוצאת בשטיפה קלה, וכך העינים נכונות שוב לשרת את האדם לקראת יומו הגדול והעמוס בעבודת הבורא.

וכך מסכם ה"חזון איש" בספרו "אמונה ובטחון", את חכמת תכנית פעולות העין:

"כמה מן החכמה יש בעין, לא תשבע עין לראות ואוזן לשמוע. דור אחר דור יוסיפו חכמים לדעת ונבונים להבין את אוצרי החכמה הצפונה ביצירת העין, ואת תכליתה לא הגיעו".